

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft, félre 6 ft, év-
negyedre 3 ft o. 6.

Helyben előfizetheti Demjén L. és Keresz-
tesy Pál urak kereskedésében, hol egyes szá-
muk is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordantca 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet
hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: 61 basabos garmond sorért 6 fr
s egyszeri beiktatás után 30 kr. bef. egődj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: aki adhatat-
ban, Demjén László könyv- és Keresztesy Pál papir-
kereskedésében. Pesten: Zeisler M. (királyutca
60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neu-
er-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wolkele 22.
sz.) Rudolf-Messe off. Zeitungs-Agent (Stadt, Seiler-
stätte 2.) Süddeutsche Annoncen Expedition Stutt-
gart.
Nyitási díjak: sora után 20 kr. előleg be-
küldése mellett a szerkesztőséghez küldendő be.
Előfizetések s hirdetési díjak a vidékről a
szerkesztőséghez küldendő be.

Hazai iparunk érdekében.

Bécs, május 4-én.

(V) A hadsereg mikénti felszerelése fölött tanácskozó enquete tárgyalásai sokkal fontosabbak, semhogy azokat lépésről lépésre lelkiismeretes figyelemmel kísérni ne tartanók hírlapírói kötelességünknek. A lajtban-inneni ipar sem sok hasznát veszi annak, hogy a hatalmas Skene-consortium monopolisálja száz- és százazerek felszerelését.

Az egyedáru gyakorlásánál fogva gátolja a nagyobb ipartelepek enmü fejlődését; szárnyát szegi a szabad versenynek és érzékeny károkat okoz magának az államnak is. Mit mondjunk azonban mindezek káros hatásáról a magyar ipart verő szemügyre. Milliók folynak az idegen consortium zsebébe és ki az országból, míg a magyar iparos, bár jól és csinosan el tudná készíteni a hadfelszerelési cikkeket, teng és néha alig tudja adóját kiszerezni; holott, ha e busásan jövedelméző felszerelési vállalatba részes lehetne, egyuttal a társulás eszméjével is megbarátkoznék, s felismerné azon tért, a melyen a hozzá, vasutaink nyomán betóduló idegen iparral meg kell küzdenie, ha csak nem akar maga és gyermekei nyakába koldustarisznyát akasztani.

A bécsi enquete határozatai döntő hatással lesznek a magyar ipar sok ágának felvirágzására; méltán érdeklődnek a tárgyalások iránt a haza iparosai, de méltán elvárhatjuk kormányunktól is azt, hogy befolyását felhasználván minden lehetőséget tegyen a magyar ipar érdekeinek előmozdítására. Egy oly hatalmas emeltyűt, minő a hadsereg-felszerelés, nem szabad idegen kéz üzérkedésére bízni.

A Skene-consortium gazdálkodását már Ausztriában is megunták, pedig itt sokan osztotnak a haszon nem megvetendő részében.

A máj. 3-ki enquetében Stahl azt indítványozta, hogy mindenekelőtt szakértőket kellene meghallgatni: hasznos-e avagy káros a Skenével kötött szerződés. Hanem az alsó-ausztriai ipar és kereskedelmi kamara küldötte Frankl rögtön kikelt a mellékutra terés ellen. Szerinte a monarchia valamennyi iparkamarája, az összes napi sajtó, egy-letek, egyesek egyhangulag ellitelték a Skenével kötött egyezséget, s bár hány szakértő hallgattatnék meg ma, nem találkozhattunk köztük részrehajlatlan, ki másképp vélekednék; ő e szempontból indul ki, a Skene-szerződés elvetése szempontjából, s ha az enquete annak káros voltát ki nem mondaná, többé küldői nevében részt sem vehetne a tárgyalásokban. Indítványozza tehát:

mondja fel az enquete a Skene-szerződést s azután hívjon meg szakértőket nyilatkozni a fölött, minő rendszer léptékes életbe helyette, a hadsereg felszerelését eszközöndő; a szakértők meghallgatása után azután határozzan az enquete.

E nézetet a többség elfogadván, ez irányban kezdődött meg a vita.

Legelőbb Wahrmann emelt szót. Közgazdászati okokkal bizonyítja, hogy a Skene-szerződés tarthatlan; hogy az nemcsak számos iparost

sújt, hanem magát az ipart is békóba veri, a nemzeti jólétet akadályozza, egyedáru, alkalmazván egy óriási fogyasztóval szemben, minő az állam maga. Szónok itt nem állapodott meg, hanem érdekes felvilágosításokat ad. A Skene-consortium — ugymond, csak posztót szolgáltat első kézből az államnak, egyebekre nézve közvetítő üzét, még pedig oly formán, hogy albólókat szerez s az ezek által begyűjtött anyagokat magas provizio mellett szolgáltatja át az államnak; sőt, bár ez uton alig tesz többet, minthogy a nyugtákat saját nevére iratja meg, még más nyereseményeket is huz a provizion kívül, a mi magával a commissio-üzlet természetével sem egyezik meg. Azt kéri tehát; közgazdászati szempontból eltűrhető és megengedhető-e az, hogy Ausztria-Magyarország ipara egyes személyek adóhözvetőjévé létesse, s az államra ilyen nagy áldozatok rovassanak, minden jelentékeny viszonszolgálat nélkül.

A hadügyminisztérium egyik képviselője ugyan sietett a hadsereg harczképességét állítani előtérbe, mert szerinte ez a fő-szempont, a pénzügyi csak második; hanem a tulbuzgó ur felede, hogy a hadképességre pénz kell és ismét pénz, s ennek az állam zsebébe kell lenni és nem a consortiumban, meg azokéban, a kiket bizonyos gunynévvel szoktak illetni a hadsereg emberei. A harczképesség körül minő érdemei voltak a consortiumnak 1859, 1866 és 1870-ben, arról hágosan beszéltek számos példák s a reservák számandó felszerelése; oly documentumok voltak ezek, melyek a harczképességet nagyon devalválták, úgy szólvá, szembe kacagták. Azután a nemzeti vagyonosodás egyik főforrása a harczképességnek, e mellett igazán csak a második sorba — jobban egyikbe se — való lenne az egyes consortiumok hallatlan felgazdagodása és az a hagyományos osztzkodás.

A Skeneconsortium mellett kardoskodó urnak meg is felelt Frankl emberül. Az angol népet — ugymond, szatós népek gunyolják, mert minden érdekét a nemzetgazdászatinak alá rendel, s eme nép még is hatalmas kereskedelme és ipara által. Ha a nemzetgazdászati érdekek elhanyagolása által megbénítják a nép adózó erejét, maga az osztrák-magyar birodalomnak jelentősége semmisítenék meg; akkor nem kellene a Skeneszerződés fölött enquetét tartani, nem lévén mi felett szerződni ama consortiummal.

A harczképességet illetőleg az egyedáru ép a legnagyobb veszélyt hozhatná az államra. Az egész hadsereg szükséglete egy kézbe összpontosulva egy invasio által egészen megbéníthatatik; háboru által oly károkat szenvedhet, hogy nem képes kötelezettségének megfelelni, vagy egy két személy halála is ily roppant zavarokat okozhatna. Reá mutat Frankl a bécsi arsenalra s azt kéri: mi történt volna, ha 1866-ban a poroszok beveszik Bécsét? Arra, hogy ily rendkívüli esetekben fel lenne oldva az állam a szerződés alól, s az egész ország iparára támaszkodhatnék, — azt jegyzi meg, hogy ez illusio. Mert katonai felszerelési cikkek készítésére az üzletek és gyárak szakszerű berendezése szükséges. E cikkeket, tehát azonnal

delem, a pénz beszerzését pedig közvetíté az adórend-szer alapjául szolgáló katasztrofizás. Ezen intézményekkel mindenütt találkozhatunk, a hol az életfejemény, a haladási folyamat céltudatos emberi erőködsékeknek a műve, mert az emberiség élete egy szakadatlanul előre törő folyamat, a mint a természet folyamainak a nehez-kedés törvénye mutatott irányt és nyitott utat a szirtgátokon is: aként vezeti az emberiség életét a haladás örökösztöne és törvénye minden akadály és nehézség daczára előre. Szakadatlan bajiavas a haladási mozgá-lom a természet és társadalom ellenséges hatalmaival, úgy, hogy az embernek mindig harczkészén kell állania, mindig erő- és eszközökről gondoskodnia, mindig szám-mot vetnie magával. E küzdelem folyamában azonban az emberi szellem — és izomerő mind hatalmasabb hódí-tásokat tett a természet- és társadalomban egyaránt. A természet erőit és anyagát szolgálatába hajtá, önön erőit kimélve természeti erőket alkalmazott; ezen helyettesítés által lehetővé vált előbb lekötvő volt tehet-séget sokféle irányban, termékenyíteni, és azt annál inkább teheté, minél nagyobb szellemi és anyagi foglalatokat tett a természetben. E mívelődési hadjáratokban híven kíséré az embert a népszámlálás, ez adta tudtára mennyi erővel rendelkezik; ennek az alapján alkotott terveket, ez bátorította őt vállalatokra, vagy tartotta vissza a meg-gondolatlanság és vakmerőség válságaitól. Szóval a nép-számlálás már legrégibb időkől kezdve segédtevényzője a mívelődésnek. Hareztas vagy békés időkben híven tolmácsolta az erőket: nehéz időkben megszámlálta a harczi munkára kész károkat, nyugodt társadalmi idő-járás alkalmával megmondta, hány munkás kéz dolgo-zik a mezőn, az ipar műhelyeiben vagy az áru-forgalomban.

Hangsúlyozom, hogy a népszámlálás hatalmát

ismét csak azok szolgáltatathaták, kik most is Skenének dolgoznak, a kik azután az államot ismét megfizetnének igazában. Ha tehát az állam az egyedáru mellett békében is sokat károsodik, mibe kerülne a felszerelések megszerzése háboru idején?

Különbön a Skeneszerződésnek alapját képező rendszer, hogy t. i. kész felszerelési cikkek szol-gáltatnak egyenesen az illető csapatoknak, s vitás esetekben választott bíróságok döntenek, ez na-gyon czélszerű, de csak a szabad verseny alkal-mazásával; — monopol útján érvényesíteni akarni e rendszert képtelenség.

E beszéd hatása alatt oszlott szét az enquete második ülése. A tanácskozás május 6-ik folytat-tatik.

A tárgyalások jól indultak; ha az eredmény ez irányban fejlődik ki, úgy meglehetünk elégedve: a szabad verseny biztosítandja hadaink harczképes-ségét, de igen azt is, hogy magyar sor- és hon-védhadainkat magyar anyagból készült, magyar iparos által készített felszerelvényekkel láthassuk el, s ezért sok millió a magyar iparos erszényébe kerülend vissza.

Horváth Mihály

Szeged bel- és felsővárosi kerület volt országgyü-lési képviselőjének követjelentése 1872. április

29-én a városháza nagytermében.

Tisztelt választóim! Midőn három évvel ezelőt önök bizodalma képví-selőjökké küldött az országgyűlésre, hogy ott a deákparti politika elvei szerint az 1867-iki kiegyezési törvény alapján én is közreműködjem azon reformtörvények megalkotásában, melyek sokban s nagyban hátramaradt hazánkat a majdnem középkori pangásból kiemelve, oly ujkori modern államá tegyék, hol a szabadsággal pá-rolosult rend uralkodik, hol az anyagi s erkölcsi érde-kek emelkedése s haladása minden osztályra gazda-godást, jólétet, míveltséget, az egész hazára gyara-podást, virágzatot áraszt ki: magasztos érzelmekkel s reménytel kebellet foglaltam el országgyűlési székemet s kezdtem meg törvényhozói működésemet.

A haza, melynek neve lángvonásokkal szövődött magát keblembe, melynek jó és balsorsát, memelkedését és hanyatlását, virágzatát és süllyedését a századok vi-szontagságai között negyven éven keresztül annyi előszeretettel, buzgalommal s kegyelettel buvárlám; melynek eseményeiben 20 évvel ezelőt magam is intőző részt vettem; melynek szabadságáért, alkotmányáért és állami létéért vagyonom, állásom s életem kockáztatásá-val közdöttem s az egyenetlen harcban elbukván, majd-nem 20 évig száműzést szenvedtem! — ismét e haza áll vala előttem, hogy érette, boldogításáért, felvirágoztatásáért megint munkálkodjam. A haza e szent képe előtt egész nagyságában érzem fölomatot fontosságát s csak erőm ekelessége fölött sajnálkodtam, hogy azt, bár nevével keblem legszentebb érzelmei összeolvadtak, forró kívánságom s óhajításom szerint fölvirágoztatni, boldogi-tani gyöngö, képtelen vagyok.

De miniatn hazánk az 1867-iki kiegyezési törvény által teljes mértékben visszanyerte szabad alkotmányát s

azon idők használhaták a mívelődés küzdelmeiben, me-lyekben céltudatos terv szerint látott az ember a hala-dás munkájához. Oly időkben azonban, midőn az ember akaratán kívül álló hatalmak intézték az emberiség élet-folyamát, az ember a legyőzhetlen erőszak nyűgében tö-rékeny játékszerévé lett a történelmi esélyeknek. Ilyen társadalmi viláforradalom kapta meg az európai embe-riséget azon időkben, melyek az ó- és középkor válfalait képezik, értem a népvándorlás idejét.

Kényszerítő társadalmi szükség, ellenállhatlan belső ösztönök, parancsoló természeti körülmények, vagy ki tudná minő rejtett erők indították meg azon óriási néptengert, mely Azzsiában felvert hullámaival el-özönlé Európát. Ugy tekintem én e nagyszerű történelmi tüneményt, mint egy roppant földforradalmat, melynek következtében egészen más képződések állnak elő. Tud-juk, hogy a társadalmi képződések, az állami jegőző-dések folyama, a letelepülés és megállapodások évszá-zadokon át tartottak. Hogy ezen küzdelmekben emberi terv- és céltűzésnek része nem volt, hanem mindent a létfenntartás és létbiztosítás természeti törvénye szabá-lyozott, úgy gondolom magától érthető. Midőn az ember vértől párolog karddal kezében megállapodik egy árnyat és enyhét adó helyen; midőn a harczi munka öldöklő fáradalmi után keblében a nyugalom és béke utáni vágy fakad; midőn lelkevel a szép jövő buvós képe ját-szik: akkor alighogy edes vágyaknak és képzelmeknek engedett szárnyát, újból harczi kürt riadása rázza fel epekedései álmából; a támadó fél halált sezeget mellének, az élet törvénye pedig izmait az övédelemre feszíti, s lesz újból küzdelem és küz-delem szakadatlanul; midőn a pillanat nem biztos, mi-dőn azt gondoljuk, hogy hazát látunk, a hol nyugod-tan hajthatjuk gondatlan fejünket a nyugalomra és észre

állami önálló lételének minden jogait, visszanyerte az önmagával rendelkezés, az önkormányzat azon hatalmát, melyet negyeddél század óta oly sajnosan nélkülözött, — mégis reménytel kebellet fogtam törvényhozói mű-ködsémhez, nem kélekedvén, hogy az országgyűlés ha-zánk fölvirágoztatására mindazon nagyfontoságu re-formkérdéseket meg fogja oldani, melyeket maga a ko-rona tüztött ki a megnyitót trónbeszédében tanác közásaink tárgyaivá.

Nagy volt a feladat, melyet e trónbeszéd előbűnk kiűzött; nem kevesebb volt az, mint azon belső életelő kifejtése a belsőformok által, mely nélkül a legke vezőbb közjogi viszonyok sem adhatnak a hazának maradandó s elégséges biztosítékot. „A nemzet összes erejét gyor-san és határozatlan a benső átalakulás nagy munkájára irányozni; helyrehozni az események által okozott mu-lasztásokat; szaktivá a mult azon hagyományait, melyek a korszerű haladásnak útjában állanak, átakítani az ország intézményeit a kor szelleméhez és új viszonyok szükségéhez képest; minden irányban fejleszteni a nem-zet szellemi és anyagi súlyát, hogy azon állást, a melyet az ujjában rendezett közjogi alapokon az államok sorá-ban elfoglalt, mint a nyugati kultúra egyik öre s ténye-zője méltán betölthesse.“ Ez volt a nagy feladat, melyet a korona a trónbeszédében 1869-ben előbűnk tüztött.

A kormány nem is késett a korona ezen kezdé-ményezése folytán számos törvényjavaslatokat, természet-n az országgyűlés elébe. Igen hosszúra nyúlva beszédem, ha ezeket mind csak pusztá czimeik szerint is föl akar-nám sorolni. Csak azokra szoritkozom, tehát, melyeket maga a korona névszerint is kiűzött a trónbeszédében. Ilyen az első folyamodási törvényszékek megalkotása, s általában a bíróságok és igazságszolgáltatás szervezése, s egy büntető-törvénykönyv kidolgozása. Ilyen a tör-vényhatóságok, megyék és városoknak újból szervezése az önkormányzat elavult formáinak a változott viszo-nyok, s az elöhaladt kor kívánalmai szerint való átalaki-tása. E két reformot már az 1848-iki országgyűlés is legközelebbi teendőül tűzte volt ki: de a viharos idők azt végrehajtani akkoron nem engedték. — Ilyen to-vábbá a választási törvényeknek a szabadság és rend igényei szerint való módosítása; a korábbi rendi alapo-kon nyugvó főrendiháznak az 1848-ban megalapított népképviselével megegyező ujjászervezése; az egye-sülési és gyűlékezési jog törvény által rendezése; a hü-béri viszonyok meg fennlévő maradványainak megszü-nítése; a real- és humanitákus középiskolák, az egye-tem és műegyetem ujjászervezése; az iparviszonyoknak törvény általi rendezése; a részénnyvállalatok, a köz-munka és vízjogi viszonyok szabályozása; az államhá-z-tartásnak helyes takarékságára végett egy államszám-vevőszék felállítása, a Horvát- és Tótországgali viszo-nyok bővebb kifejtése, s a fumei kérdés megoldása. És ezen névszerint is elsoroltakon kívül feladatává tűzetett a lefolyt törvényhozásnak, megszüntetni, földadni mind-azt, mi az ujkori viszonyok közt elavult, s tarthatatlanná vált, s egyuttal megalkotni az új eszméknek, új szük-ségleteknek megfelelő intézményeket; rendezni, szabá-lyozni, átakítani mindazt, mit az 1848-iki ujjászületés elveivel összeegyeztetni nem lehetett, akkor azonban időhiány, s a körülmények veszélyessége miatt ál nem alakíthatott, s csak a békésebb, nyugodtabb jövő kornak feladatául jeleztetett.

sem vesszük, már is nyakunkon van az ellen: nagyon természetes, hogy ily viszonyok közt sem idő sem kedv nincs arra, hogy előbb megszámláljuk a néperőt és an-nak szervezése után célsugalt tervben fogadjuk el a küzdelem vaskeletyűjét, hanem a megtámadott lét védi magát a hogy tudja, mívelődési intézményekről ily vi-szonyok között nem lehet szó. Nagyon érthető tehát, ha a középkor kezdetén nem találjuk fel azon mívelődési munkálatokat, a melyek már a legrégibb korban is dus gyümölcsöket hoztak.

Csak miután már befejezet államalakulások, meg-állapodott kultur-vizonyok vertek gyökeret a népküzdel-mek színhelyein, gondolhat az ember újból arra, hogy hasznos intézményekkel javítson állapotán: összekeresi a romok aln a multaak mívelődési hagyományait, tanul, kölcsönöz az ösöktől, hogy segíthessen magán, jobba és szebbé alkossa világát.

Eként látjuk, hogy a népvándorlás lezajlott hüllá-mai után feltámad újból az ó klasszikus szellem; Görög-ország és Róma míveltsége adja az első tőpót a középkor mívelődési törekvéseinek; fejjik az állami öntudat, újból céltudatos állami törekvések élednek fel és azonnal ta-lálkozunk egy Nagy Károlylyal a ki hatalmi terveinek keresztülviteléhez tudni akarja a föld jövedelmét és bre-viarium rerum fiscaliumjában összes állami jövedelmait a legnagyobb részletleg összeállítja, — listákat készít a harczképes férfiakról.

Hasonlóan cselekedett hódító Vilmos (1086), a ki híres Doomsdaybook-jában mindezen dolgokról kimerítő tudósítást szerez magának.

Igy megy ez az uralkodó állami szükséghez képest egész napjainkig. A népszámlálás többé vagy kevésbbé tökéletes alakban, de mindannyiszor elővétetik, vala-hányszor fontos állami és mívelődési vállalatokhoz alap, az erők ismerete kell.

TÁRCA.

A népszámlálás közmívelődési jelentőségéről.

(Folovastatott az erdélyi múzeumegylet 1872. april 20-án tartott tudományos közgyűlésében szerző dr. Dobránszky Péter, kir. jogtanár által.)

IV.

Félek, hogy történelmi vázlataimmal már is tul-terhelém szives hallgatóim türelmét, azonban ezen tény-szerű ujjmutatásokra szükségem volt, hogy igazolhassam azon állításomat, miszerint a legkoraiabb míveltségi álla-potokban már az állami önismeret minden cselekvőség alapját képezé. A legrégibb idők nem ismerték azon ezerágu szükségleteket, melyek korunk nélkülözhetlen létfejtételei közé tartoznak, azért csak oly mívelődési in-tézményekkel találkozhatunk azokban, melyeket az ak-kor uráló természeti és társadalmi kényszerűség köve-telt. Emeltem, hogy e kényszerűség részben a termé-szettel való küzdelemben, másrésztől az egymás mellett élő népek hatalmi versengésében állott. Ezen küzdel-mek sikeres felvételéhez mindenekelőtt szükséges volt a rendelkezésre álló erők és eszközök ismerete. E szükség letesített és honosított meg oly intézményeket, melyek az erők, eszközök és állapotok kitadására vezettek. A ter-mészettel és népesorptokkal való küzdelemnél min-denekelőtt ismerni kellett a harczképes embert és azon gazdasági eszközöket, melyek a meglevő emberi erőt a harczi vállalatokra képesítik. Az emberszámot népszámlálás által, a gazdasági segédeszközök, a jöve-

Valóban óriási feladat! Csak futólagosan tekintve is mind a reformokat, melyek az összes állami, s társadalmi életet átölelik, bizvást elmondhatjuk, hogy maga a korona is, midőn azokat a törvényhozás eléjé ki-tűzte, nem egy rövid három évre szabott országgyűlést, hanem bizonyára egy hosszabb időszakot, s ennek foly-tában több országgyűlést lebegtetett szemei előtt, mely alatt mind ez valószínűleg létesen. A minden kellő attri-butumaival felruházott alkotmányos élet új korszakának mintegy programját, s csak huzamosabb időszakon ke-reszül valószínűleg feladatait akarta e trónbeszédben el-számolni, s teendőit kitűzni a korona. És már akkor is, midőn ez elérendő nagy célok a király ajkairól le-hangzottak, a legvérmesebb reményűek is meg valának győződve, hogy mind a főfontosságú államkérdések annyi tanulmányozást igényelnek, mennyit három év alatt a legmegfeszítettebb szorgalom sem képes kifejteti, megfeszítések, s életbeléptetésük pedig annyi tanácskozást szükségel, s az elvek, nézetek különfelelése követke-zésében, annyi vitalkozást fog támasztani, hogy azoknak bevezetésére a három év teljesen elégtelen; kivált ha megmondhatjuk, hogy a közös ügyek elintézésére éven-ként megújuló delegáció is mindannyiszor körülbelül két hónapot vesz igénybe; az évi költségvetés megvizsgá-lása, s megállapítása pedig legalább kétszer annyit emészt fel rendezés, s a törvényalkotásán kívül a kor-mánynak még adminisztrálnia, s a törvényhozás vala-mennyi tagjainak családi ügyeit is ellátniuk kell, min-él fogva egy-egy ülészakot mind az ország kormány-zati, mind az egyesek gazdasági ügyeinek kára nélkül alig lehet 7—8 hónapnál hosszabbra terjeszteni; terjedt eddig a lefolyt 3 év alatt néha 10 óra is.

De ha nem merítette is ki a lefolyt 3 évi törvény-hozás egészen ama programot, melyet a korona 1869-ben eléjé tűzött; a pessimista sem fogja tagadhatni, hogy a 3 évvel elébb ápolott reményekből immár egynémi teljesedett, s jelentékeny reformok nyertek életvalóságot. A kétszáz és néhány törvényjavaslatból, melyeket a kor-mány benyújtott, 168 szentesített törvényt. Vannak ezek közt, melyek nemcsak terjedelmekre nézve nagyok, hanem az államélet gyökereire ható fontosságuk tekinte-tében is igen jelentékenyek; melyeknek megalkotása mulhatatlanul sok időt vett igénybe. Ilyenek például, hogy csak néhányat említsék, az államszámvéviszék, a bíróságok, a törvényhatóságok és községek, az urbéri viszonyok, az ipar stb. rendezéséről szóló törvények.

(Vége köv.)

KÜLFÖLDI HIREK.

A carlista lázadás nyomorúságos véget kezd élni, a törvényes király csapatai naponként több elönyt vívnak ki. Serrano tábornok egy 6 gyalog- és 6 vadászszázalóból álló hadosztályt vezet, melyhez még három vadászszázalój és egy lovasezred fog csatlakozni. Most már bizonyos, hogy a jelentett tuvelai csata nem történt meg. A lázadók sokkal jobban sajnálnak, hogysem kö-zülük háromszázat meg lehetne ölteni. Jelenleg a francia határ felé hátrálnak, hol a hegyek természetes erősségei közt talán még néhány hétig fogják a haszontalan véron-tást folytatni.

Mint Madridból apr. 30-ról jelentik, Leon és Santand-r tartományokban a carlista csapatok jelenték-telenek. A Vitches-ben, Andalusziában kitört fölkelés nem bír fontossággal. Az ordona-i csapat Encartaciones felé menekül Serrano Navarrában előnyomul; a carlisták Rada alatt hátrálnak. San-Sebastian-ból katonaság in-dult el, hogy meggátolja a carlistáknak Guiposcoa tar-tományba belépését. Külön álló carlista csapatok folyvást meghódolnak a hatóságoknak.

Az olasz közoktatásügyi miniszter legközelebb figyelemre méltó népiszkolai törvényjavaslatot terjesztett a kamara elé. A törvényjavaslat — mint az 1869 ki, de különösen végre nem hajtott törvény — a kötelező iskolá-zatás elvén alapszik. Fontosak még következő pontjai: Egy év lefolyta után oly polgár, ki írni és olvasni nem tud, az állam, a tartomány és községek által fizetéses állomásra nem alkalmazható. Három év lefolyta után mindenki, ki írni és olvasni nem tud, a katonai sorozás alkalmával az első kategóriába iratik, bármilyen sorszá-mot húzott legyen ki. Ez utóbbi igen fontos pont Richetti hadügyminiszter kívánataira vételttel föl.

Az ágostai „Allg. Ztg.“ a bonapartisták üzenetéről ír. Értesülése szerint Napoleon leköszönt, s Rouher bizta meg, hogy az új császárságot, mint regens-elnök szervezze. A katonaságban akartak mindenekelőtt propa-gandát csinálni, azonban több tábornok a nekik tett ajánlatot a legnagyobb indignációval utasították vissza.

A német-francia viszonyok kedvező alakulá-tának kétségtelen bizonyítékaként vehető, hogy Arnim gróf német nagykövet, Berlinből igen terjedelmes utasi-tásokat vitt magával Párisba azon esetre, ha a francia kormány a három milliárdnyi hadiszerz lefizetése körül practicus ajánlatokat tenne. Az eddigi nyilatkozatokkal, melyek különben csak egész általánosságban tettek, úgy látszik Berlinben nincsenek megelégedve. A versail-lesi kormány tehát új tervekben töri fejét. Goulard keres-kedelmi miniszter legközelebb személyesen részt vett a kamra azon bizottságának ülésén, mely az ide vonatkozó tervek megvizsgálására kiküldetett. A bizottság a főbbek közt következő kérdést intézett a miniszterhez: Ki fog-ják-e őríteni a poroszok az országot azonnal a hadi sarcz lefizetése után? Goulard ur azt felelte, hogy biztosan fölfelelt, miszerint a fizetés befejeztével a poroszok az egész országból kivonulnának. Egyszersmind saját részé-ről is megerősítette, hogy Arnim gróf ez ügyben igen kedvező utasításokat hozott magával.

Nagy zajt költött pár nappal ezelőtt egy romániai esküdtűszék ítélete, a mely szerint négy izraelita — tem-plomrablástól vádolva — bár ártatlanságuk kiderült, s bár ellenük a vádat az államügyészség is visszavonta — hosszabb fogságra ítéltetett. Legújabb hírek szerint Ká-roly fejedelem az elítélt izraelitákat — kik közül egy osztrák-magyar alattvaló is volt — szabadon bocsá-totta.

Cincinnati, május 3. Az összes amerikai álla-moknak itt egy egybegyűlekezett conventiója által az Egyesült államok elnökségére jelölté Florence Greenley, és alelnöki jelölté Brown, missouri-i kormányzó vá-lasztatott.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, május 7. 1872.

— **Uj előfizetést nyitunk 1872. május-decemberre 8 fttal, május-septemberre 5 ftt o. 6. A szerk.**

— **Császárné és királyné ő felsége ugocsa-megyei Bábon község tűzkarosult lakóinak magán-pénztárából egy száz (100) forintot méltóztatott adományozni.**

— **Segesvárról, máj. 6-ról távirják nekünk: Felső-Fehérmege külkerületi választói május 1-én 125 aláírással ellátott felszólítással gróf Haller Fe-renczet léptették fel követjelölttül. A gróf deákpárti szellemben szerkesztett feleletében a kijelölést el-fogadta. Megválasztása bizonyos.**

— **Figyelemztetés.** Az erélyi muzeum-egylet folyó május hó 13-dik napjára hirdetett évi rendes köz-gyűlése az igazgató választmány folyó hó 4-én tartott ülésében hozott határozata szerint a körülmények vál-tozata miatt nem fog megtartatni. Az e közgyűlés meg-tartására ezután kitűzendő határnap annak idején ki fog hirdettetni. Az igazgató választmány 1872 május 4-ikén tartott üléséből kiadta: Finálé Henrik, s. k. egyetli titkár.

— **Amerikai csodaművek.** A világ legna-gyobb vízesése a Niagara-e, e folyó magába gyűjtve a felső tavak vizét, két óriási víztömegben hull alá 170' magas sziklákról. A világ legnagyobb barlangja a Mamuth-barlang Kentuckyban, hol egy földalatti fo-lyón hajóval lehet utazni és vak halakat fogdosni. A vi-lág legnagyobb folyója a Mississippi, futása 4100 angol mérföldre terjed. A világ legnagyobb völgye a Missi-sippi völgye, 500,000 angol mérföld, s e mellett a világ legtermékenyebb földje. A világ legnagyobb tava a „Felső tó“ (Lake Superior), egy valódi tenger, 430 mérföld hosszú és 1000' mély. A világ legnagyobb vasutja a Pacific-pálya, több mint 3000 mérföld hosszú. A világ legnagyobb természetis hidja a Cedar-creek-hid Virginiában, egy 80 láb széles és 250' mélységű szakadást hidal át, a mélységben a folyó törtet. A világ legnagyobb vastömege a nagy vashegy (Iron Moun-tain) Missonriban, 350' magas és 2 mérföldnyi terje-delmű. A világ legnagyobb közszerlelepe Pennsylva-niában van, aknái évenként millió meg millió mázsa kö-szenet szolgáltatnak, s kimeríthetlennek.

— **A Pétervárt augusztus hóban tartandó sta-tistikai congressuson a magyar kormányt Keleti Károly miniszteri tanácsos és Hunfalvy János tanár fogják képviseelni. Magyar képviselőink mindenestre nagy szere-pet fognak ez alkalommal a congressuson játszani, miu-tán a congressus egyik tárgya: az ország belkereskedé-sének mikénti lehetőségi statisztikai fölvétele. Nálunk, mint tudjuk, már a statisztikai hivatal létesítésének kezdetén azonnal a főteendőek egyike volt a belforgalmat kitűn-tetui, s e tekintetben már két évről feldolgozott adataink vannak. Magyarország tehát e téren már kész anyaggal szolgálhat s így az első ország, mely a külföldön csak tervezett belforgalmi statisztikát már gyakorlatilag érvé-nyesítette.**

— **Brooklynban a sétányon csöndesen halad egy ur, midőn egy szemközti jövő beleütközik. Bocsá-natot kérnek, s tovább mennek. A következő pillanatban**

amaz észreveszi, hogy órája hiányzik. A gyanu arra száll, ki meglökte; tehát utána siet, revolvert szegez neki s ráival: „Ide azzal az órával!“ A meglábadott szó nél-kül zsebébe nyúl, átadja az órá, s emberünk haza megy, Otthon aztán elbeszéli esetét. „Jaj édesem — kiált fel neje — hisz órádat egész nap én hordoztam.“

— **A Vezuv által fenyegetett és elpusztított hely-ségek lakóinak száma Napolyt kivéve, mintegy 40,000. Torre del Greco 20,000, Resina és Portici 13,000, San-Sebastiano és Massa 10000 — 10000, Porticelli pedig 5000 lakóssal birnak.**

Apróságok.

— **Aranyos kolbász.** Egy ifjú belga sör és kolbász áruja tulajdonos azon törtéte, hogyan lehetne a wirsliknek és sörének lehető legnagyobb keletet bizto-sítani. Végre kitalálta. Nemcsak hirdette, de bele is tette mindenik ötvenedik kolbászkába az 5 frankos ara-nyat. Ennek az lett az eredménye, hogy nem győzte csináltatni a kolbászkákat, mindenki azt hitte, hogy ő kapja azt, a melyikbe az arany bele tömetett; s minthogy az ételre inni is kelle, volt nap, melyen a St. Antoine e sörösarnokában 1000 akó sör fogyott el.

— **A férj önfeláldozása.** Barátom, szólítja meg a férjet a házi orvos, megitta-e neje a neki tanácsolt vert tejet? Nem itta biz az, igen savanyu volt, azonban czuk-rot tettem bele s magam ittam meg helyette.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Május 6-ról: 5% Metalliques 64.75. 5% Nemzeti kölesön 72.15. 1860-diki államkölesön 103.30. Bank-részesvények 838. Hitelrészvények 335.75. London 112.70. Ezüst 110.70. Cs. kir. arany 5.38. Napoleondor 8.98.

Földterhermentesítési kötvények: Magyar 83.75. Temesi 80.25. Erdélyi 79.50. Horv.-Slavon 84.

Felelős szerkesztő: **Sándor János.**

NYILTTÉR.

[3—40]

Titkos betegségeket és tehetetlenséget (elgyengült férferőt)

gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett

HANDLER MÓR

orvos- és sebész tudor, szülész és szemész.

Rendel naponként: délelőtt 11 órától 1-ig és délután 3 órától 5-ig.

Lakik Pesten, Lipót-város, nádorutca 13. szám, 1-ső emelet 14. sz.

Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik.

Sz. 4—1872. (453) 3—3 Kolozsvár városi iskolaszék.

Pályázati hirdetés.

A kolozsvár-városi polgári iskolában az 1872/73-ki tanév kezdetével a 4-ik rendes osztály is megnyílik. Ennek alkalmából a természetiek és a rajz tanítására, a mondott tanév kezdetével, 2 tanári új állomás rendszeresítetik, a melyekre ezennel a következő feltételek alatt pályázat nyitattik:

I. A természetiek tanszékére megválasztandó rendes tanárnak szorosan vett szak-tárgyain (a természettan, vegytan és természetrajz) kívül egy ideig — i. e. az in-tézet mind-n osztálya teljes beállításáig — még más tantárgyakat is kellend tanítania. Neveze-tesen már az első évben áruismét, közönséges és kereskedelmi földrajzot. Mindezekből azon-ban hetenként 25 óránál többet adni nem köteles.

II. A rajztanári tanszékére megválasztandó az intézetnek szintén rendes tanára 1-sz, a ki nek a szabadkézi mértani és szerkesztményi rajzon kívül egy ideig meg szépiírást is kellend tanítania. Mindezekből azonban hetenként 20 óránál többet adni nem köteles.

A megválasztandók állomásokat f. évi szeptember hó 1-én elfoglalni kötelesek. Feltétel-szerűleg megvárja még az iskolaszék, hogy a megválasztott tanár urak állomásokat tanév köz-ben elhagyni nem fogják.

Mind a két tanár évi rendes fizetése 1000 ftt o. ért., a mely minden öt évi tanítási idő eltél-tével 100 fttal fog gyarapítani egész addig, a míg az 1500 ftt maximumot eléri. E fizetésen kívül sem szállás, sem szálláspénz nem adatik.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy pályázati folyamodásokat, az illető szakokban való elméleti és gyakorlati kellő képzettségükre tanúsító okmányokkal felszerelve, **folyó évi június 1-ső napjáig** iskolaszéki elnök, méltóságos Nagy Péter urhoz Kolozsvárra, bérmentve küld-jék be.

Kolozsvárt, 1872. ápril 10-én.

A kolozsvár-városi iskolaszék megbízásából

Váradi Károly,
az iskolaszék jegyzője.

MEGHÍVÁS a „Victoria“ biztosító társaság VI-dik rendes közgyűlésére.

A „Victoria“ biztosító társaság t. cz. részvényesei Kolozsvárt a városi „Redoute“ teremben 1872. május 31-én délelőtt 9 óra-kor tartandó VI-dik rendes közgyűlésére ezennel tisztelettel meghivatnak.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az 1871. június 17-én tartott választmányi gyűlés jegyzőkönyvének II. pontja alatt az elnökségre vonatkozó határozatnak intézkedés végett a közgyűlés elé terjesztése.
2. Igazgató választmányi előterjesztés a lefolyt üzletév eseményeiről, és az évi számadásról.
3. A számadásvizsgáló bizottmány jelentése.
4. A számadás feletti határozás és a lefolyt évre esendő osztalék megállapítása.
5. Indítványok.
6. A választmányba szükséges tagok és a számadásvizsgáló bizottmány megválasztása.

Kolozsvárt, 1872. május 6-án.

Simon, alelnök.

A „Victoria“ biztosító társaság igazgatósága:

Frits, igazgató.

Galgóczy, vezérigazgató.

Kivonat az alapszabályokból:

* 25 § Közgyűlésen minden részvényesnek megjelenési és tanácskozási joga van.

A szavazatot illetőleg minden 2 új részvény egy szavazatra ad jogot. A régi részvényekre nézve a szavazati jog a régi alapszabályok szerint változatlanul marad.

Tíz szavazatnál többet senki sem bírhat.

Távollevő részvényesek közönségesen csak szavazatképes részvényesek által képviseltethetik magukat: azonban a határozott névre szóló régi részvényeseknél meg-habár az ily egyének részvényesek nem volnaik is.

26 §. Egyebiránt a részvényeseknek s azok képviselőinek a közgyűlésen joggyakorolhatás tekintetéből hivatalos igazoló-jegygyel kell magukat ellátniok, mely jegy birtoklójának nevét, állását, a képviselt részvények és az azok után járó szavazat számát foglalja magában, mely jegy szavazat alkalmával mindenkor, tanácskozás alkál-mával pedig szükség esetén felmutatandók.

E célból az igazgató választmány minden közgyűlés előtt saját kebeléből két tagot választ, kikhez az igazgatóság maga részéről egy harmadikat nevez, kik együtt képezik az igazoló bizottmányt, mely közgyűlés előtt egy héttel folytonosan együtt ülven, a szavazatot igazoló részvények a közgyűlés előtt legalább 3 nappal ennél leteendőik, a meghatalmazványok hozzá beadandók, s az általa megvizsgált részvényes jogosítvány és meghatalmazványok alapján az igazoló-jegyeket kiadja, eljárásról a közgyűlés elé terjesztendő jegyzőkönyvet és névjegyzéket vezetvén.